

EL SISTEMA D'APRENENTS A L'ANGLATERRA PRE-INDUSTRIAL.

Joan Simon

1. El model d'aprenentatge per el qual un infant s'interrelaciona amb un home adult ajudant en les feines, aprenent per la via de l'observació i sobretot treballant, és el model educatiu bàsic de la societat humana. S'inicia en un marc familiar i continua tenint una base domèstica quan adquireix unes relacions més àmplies com institució social. En totes les societats on no es poden mantenir mans i braços ociosos, els nens treballen des de ben petits, de forma que el paper d'aprenent pot arribar a ser el veritable model de la infància. Una vegada, hom ensenyà una fotografia amb el retrat de tres homes i un nen a un pagès ignorant procedent d'una zona allunyada i hom li demana de diferenciar-los; es va negar a respondre allò que era obvi i afegí tot protestant: "Oh!, però si el noi ha d'estar amb els altres tres. Tots tres treballen, vegeu, i si han de molestar-se i sortir corrents a buscar quelcom mai no tindran la feina feta; el noi, però, pot fer la carrera en comptes d'ells... El noi aprendrà; això fora millor; aleshores tots ells seran capaços de treballar bé i de forma conjunta" (A.R. Luria, Development cognitive: their cultural and social Foundations, 1976).

Quan l'aprenentatge esdevé una institució social es veu necessàriament afectat per una sèrie de canvis que es produeixen en la societat familiar i comunitària, en la producció, en l'organització del treball i en les corresponents relacions socials.

2. L'escriptura significà una innovació tecnològica cabdal, tot i que s'ha interioritzat tant que no es considera com una tecnologia que exigís originàriament l'ús d'eines i instrumental. A principis de l'època medieval l'escriptura era molt més que un ofici, fins al punt que hom pot afirmar que representava un fet de resistència en el que "participava la totalitat del cos". L'adquisició dels coneixements pràctics d'un copista esdevingué una educació tècnica i l'obtenció dels materials suposava comprar a l'engròs pells de vedell i badanes. Un capítol de "la tecnologia de l'escriptura"

de Michael Chacly (From Memory to Written Record. England 1066-1307, 1979) s'ocupa dels efectes pràctics, administratius i psicològics de la gran reorganització que s'anava produïnt a mesura que s'establien i divulgaven, en diversos graus i nivells, els hàbits i competències de l'escriptura. A l'home li resultava difícil datar una lletra, car això feia surar desconegudes idees a propòsit del lloc que ocupava a l'ordre temporal. L'experiència ensenyà gradualment a la societat que l'escriptura podia ésser tan digna de confiança com la parla o la memòria, fomaments tradicionals de la llei durant tots els segles que la memòria recorda. Encara més important, com ens ensenyen els antropòlegs socials, els historiadors i els psicòlegs del coneixement, fou la reestructuració de les operacions mentals que causà la introducció de l'escriptura. Quan els camperols, com el que hem citat anteriorment, accediren a l'escolarització indiscriminada, reproduïnt un esquema pràctic d'ordre familiar, es donà cabuda als processos cognoscitius que suposen classificació i abstracció. Dit més clarament, "pel que fa als éssers humans, els processos de pensament no provenen de simples capacitats naturals, sinó del resultat d'estructurar-les, directament o indirecta, mitjançant la tecnologia de l'escriptura. Sense escriptura la ment de les persones alfabetitzades no podria pensar com ho fa, i no únicament quan hom usa l'escriptura, sino quan hom expressa oralment els seus pensaments. Cap altre invent no ha transformat tant la consciència humana" (W.J. Ong, Orality and Literacy. The technologizing of the word, 1982).

Ocupar-se de la competència per escriure des d'aquesta perspectiva significa preocupar-se de les qüestions socials i no únicament de les individuals. Els antropòlegs socials estudien les "societats amb escriptura" i les "societats àgrafes" de forma comparativa, i consideren aquest fet com un moment de canvi fonamental, que implica la reestructuració de la comunicació i de les operacions mentals. L'opinió dels demògrafs és, pel que fa al tema, totalment irrelevant, tot i que tampoc pot reduir-se l'educació a l'adquisició de capacitat per escriure.

3. L'antropologia social ens descobreix els aspectes domèstics del sistema d'aprenents investigant, per exemple, les relacions de parentiu i la reproducció social, la relació familiar, i els rols professionals i de ascens social en els països en desenvolupament. Amb progressió des de les societats unitàries, tot passant per un estadi de diferenciació social i econòmica fins arribar a estadis jeràrquics més complexos, basats en el comerç i en una elaborada divisió del treball, hom passa de l'educació paterna (que funciona segons diversos sistemes d'educació familiar) a deixar els infants en mans d'estranyers per a l'aprenentatge o tutela. El tipus d'educació que suposa el sistema d'aprenents només es dona en societats relativament diferenciades que compten amb oficis o professions institucionalitzades. El sistema d'aprenentatge anglès es discuteix molt sovint des del punt de vista econòmic o en relació amb l'administració dels municipis, però també té una base domèstica. Els nois passaven de la casa paterna a la del mestre i la seva dona, que els hi proporcionaven menjar, llit, llar i, literalment, dos vestits (un per als dies feiners i un altre per als feriatos), així com una suma de diners per tal de comprar els estris de treball imprescindibles per a la pràctica de l'ofici. L'aprenent, al seu torn, estava obligat a respectar els secrets del seu mestre i a mantenir una certa disciplina. En arribar el segle XVI, el contacte normal d'aprenentatge exigia que el mestre "instruís i ensenyés bé i verídicament el seu ofici i ocupació als aprenents" i "que no els hi amagués res, ni tan sols l'astúcia; i, a més a més, millor encara si això es feia sense cap mena d'engany o frau". Disposem d'algunes poques proves directes d'aquest tipus d'instrucció, exceptuant el conjunt d'ensenyaments i aprenentatges, però aquestes no impliquen certes disposicions dels contractes que es crearen en el període de la reforma, com l'obligació dels mestres d'instruir als seus aprenents i servei domèstic en la religió. Quant a la fi del procés, tot depenia en gran part de les sortides professionals considerades a nivell local i en termes de les grans tendències econòmiques.

El desenvolupament de nous oficis oferia oportunitats que s'allunyaven de les competències dels mestres establerts, de forma que un comerç o ofici en decadència podia reduir l'aprenentatge a poc més que una forma d'explotació del treball juvenil.

Pel que fa a la naturalesa de l'ensenyament en condicions o societats àgrafes i a la dinàmica d'aprenentatge informal, si hom admet que els antropòlegs socials se'n ocupin, els historiadors de l'educació haurien d'estar preparats per fer el mateix. El model de treball és el famós article de Meyer Fortes que parlava de tres procediments bàsics d'aprenentatge: la mimesi, la identificació i la cooperació. Hom assigna una importància fonamental al fet que una obligació acceptada o una professió adquirida són per costum activitats socialment productives i psicològicament útils; acostumen a ser unes activitats d'adults relacionades amb un rol ocupacional reduït al nivell propi de les capacitats mentals i físiques d'un infant. D'quí prové tal vegada la tradicional concepció del nen com un adult en miniatura. Tanmateix, hom dóna també importància a la utilitat del joc, la mimesi i la identificació com a segon context d'aprenentatge que reforça les habilitats i processos cognitius subjacents a l'aprenentatge i el desenvolupament. Aquest model afavoreix el reconeixement de les limitacions imposades a l'aprenentatge informal o bé el reconeixement de les condicions en què pot ser més efectiu. Les relacions entre mestre i alumne en estat de pupilatge es consideren un aspecte de la relació general d'ensenyament, i no funcionalment específiques d'un tipus determinat de professió, atès que hom no instrueix formalment al nen ni se li plantegen exercicis artificials; ans al contrari, aprèn "observant i actuant" (Esther Goody, Parenthood and social Reproduction Fostering and occupational roles in West Africa, 1982; Meyer Fortes, "Social and psychological aspects of education in Taleland", en M.R. Fortes, Time and Social Structure and other Essay, 1970).

4. Alguns estudis recents sobre els primers temps de l'Anglaterra moderna s'han inspirat en l'antropologia social per tal d'examinar el sistema d'aprenentatge i el de servei domèstic considerats com sistemes d'educar els nens, els nois i les noies. Un estudi sobre el servei domèstic propi de la pagesia ha senyalat que des de fa tres segles el terme "servent" al·ludeix a la "imatge de l'hoste dels camperols, carreters, lleters i aprenents" Hom disposa de xifres que demostren que la major part eren joves; concretament, el 75% dels servidors tenien entre 15 i 24 anys, i constituïen gairebé el 60% de la població d'aquesta edat. Les contractacions rurals no comptaven amb cap mena d'ingrés institucionalitat. L'aprenentatge contractual dels oficis i del comerç era la part organitzada de la condició de servidor, i estava totalment vinculat a l'economia i govern de les ciutats (Ann Kussmaul, Servants in Husbandry in Early Modern England, 1981, amb bibliografia; hom pot veure les monografies de Alan Macfarlane y Charles Phytian Admas).

Algunes ciutats importants mantingueren el registre dels contractes, abans que s'imposés de forma generalitzada el model d'aprenentatge típic de Londres amb l'estatut de 1663. Aquests registres ens informen de les àrees de procedència dels nois que s'enviaven a les ciutats per tal d'aprendre un ofici o comerç concret, així com de l'estatus social dels pares, dels temps de duració del servei i d'altres detalls. Sis són els oficis bàsics que trobem a la major part de poblacions emplaçades al camp, tot i que també existien a les ciutats: ferrer, sabater, sastre, fuster, teixidor i carreter. Altres activitats laborals eren més pròpies de les àrees urbanes, tot i que algunes d'elles es concentraven a zones concretes. No és fàcil classificar les professions, sobretot perquè molt sovint varia la denominació. Tanmateix, l'anàlisi del registre d'un port les classifica així:

- 1) Oficis mercantils, amb comerç d'ultramar (venedor o traficant de sedes, llanes i d'altres robes; especier; mercer; comerciant en general, apotecari, quincallaire, camiser, sastre revenedor).

- 2) Indústria de vitualles: cerer, carnisser, cerveser, forner, hostaler, vinataire, peixater.
- 3) Oficis manuals.
  - a) robes, sabates, mobles (fabricant de feltre, sabater, sastre, fabricant de guants, sabater de pegot, fabricant de baguls, tapisser).
  - b) Oficis relacionats amb la metal.lúrgia (ganivetaire, joier, plater, peltraire, etcètera).
  - c) Oficis de la construcció (rajoler, paleta, vidrer, ebenista, fuster, lampista, "francmaçó", pintor).
  - d) Construcció naval (fuster de vaixells, fabricant d'estris navals i d'esclops, constructor de vaixells).
  - e) d'altres (boter, ferrer, manyà, esquilador, cisteraire, tintorer, torner, etcètera).
- 4) Relacionats amb el tèxtil (pantaloner, teixidor, cardador de llanes, esquilador de llanes, tintorer, etcètera).
- 5) Oficis de mar (pescador, navegant, mariner).
- 6) Serveis (barber-cirurgià, notari, perruquer).

(Adaptat a partir de A.L. Merson (ed.), A Calendar of Southampton Apprenticeship Registers 1609-1740, 1968).

Les proporcions registrades a Southampton d'aquest oficis eren, a la dècada de 1620-1630, les següents: mercantils, 44; tèxtils, 18; d'altres oficis manuals, 29; relacionats amb vitualles, 7; navegació, 2.

5. Un registre de principis del segle XVI, el Llibre dels aprenents de Bristol, comença les seves anotacions l'any 1532. A la dècada de un altre llibre molt antic és el de Great Yarmouth, també un port marítim. En aquest cas, el lliuament normal que es feia en acabar el contracte era en forma de diners. Però donat que la pesca és una ocupació estacional, els mestres podien tenir un segon contacte, sovint relacionat amb el primer ofici: fuster de vaixells, fabricant de compassos, boter (botes per a transportar peix salat o arengades). Els contractes estipulaven que les persones vinculades als mariners havien d'aprendre l'ofici de "mariner,

navegant i pescador, i saber trenar i cosir les xarxes", o alguna altra fòrmula semblant; en acabar el contracte s'havia de donar a l'aprenent un equip de xarxes bàsiques. Un fuster d'embarcacions de bona posició havia de tenir "una xarxa per arengades de les anomenades de nou senyals, una per al verat, suro i roba apta per a sortir a la mar, un arpó, un mall..." Els estris d'un noi que s'establís com a fuster de vaixells eren: "una destral, un aixol, una serra de mà, un parell de martells per a diversos usos, estris de calafat, etcètera. L'enumeració constitueix una bona indicació del madur nivell de competència que una pràctica de set anys proporcionava a un aprenent. (Calendar of Bristol Apprendice Book 1532-65, Part II 1542-52, ed. E. Ralph y N.M. Hardwick, Bristol Record Society Publications XXIII, 1980; Paul Rotledge, Calendar of Great Yarmouth Enrolled Apprenticeship Identures 1563-1665, Norfolk y Norwich Genealogical Society, 1979).

6. No es troben gaire detalls més als registres del segle XVII. Els únics oficis de Southampton dels que es citen els estris de treball són el de boter i freqüentment el de fuster de vaixells. D'altres equipaments es troben definits en termes generals com "les eines que necessitava un sabater", o en d'altres casos com unitats: un parell de tissores per al fabricant de robes, un parell de pintes de llana per al cardador, un parell de tissores per al sastre". La suma de diners en concepte d'utensilis de treball oscil.lava entre 2 i 40 xílings, i en poquíssims casos arribaven a 10 lliures. També en aquest cas es poden trobar combinacions de feines. Els comerciants d'ultramar eren també fabricants de roba i el mestre havia d'ésser capaç d'ensinistrar els nois en el cardat de la llana, el teixit, l'esquilat, el premsat, tintat o de fer-li aprendre tot això de l'oficial tèxtil. No n'hi havia tampoc massa diferències entre els especiers, els mercers i mercaders dedicats al comerç d'ultramar. Dos terços dels nois inscrits a Southampton eren de fora de la província, la major part de la zona rural de Hampshire, ja en els primers anys del segle XVII, però després de 1600 més de la meitat procedien del poble o de la ciutat en època de vaques magres. Les xifres per a les dècades de 1610-1620 i la dècada 1638-1648 senyalen el rang o posició.

	<u>Noblesa o</u> <u>clergues</u>	<u>Pagesia</u>	<u>Adroguers</u>	<u>Artesans o</u> <u>comerciants</u>
1610-20	19	36	9	30
1638-48	20	18	22	26

Aquestes dades solament han de considerar-se una indicació general, car els paranys d'aquesta mena d'anàlisi son considerables a causa de l'ús canviant dels contractes i de les variacions dels nivells d'eficàcia a l'hora d'usar els registres.

El jovent dedicat al comerç amb altres continents -l'ocupació de més nivell- sovint viatjà durant els períodes de contracte i possiblement obtingueren una posició prou envejable en els últims anys. Aquests aprenents van ser enviats de Bristol a França, Flandes o Espanya. Els de Yarmouth anaven sobretot a França i Holanda; un any a França per aprendre l'idioma, i més tard tres mesos a Holanda, eren condicions estipulades durant l'any 1618. En el segle XVII, molts d'ells varen ser enviats, des de Southampton, preferentment a França i no a Espanya; per exemple, el fill d'un assaonador de Salisbury fou encomenat a un comerciant l'any 1634, amb aquestes condicions:

"el mestre enviarà l'aprenent a França en finalitzar els quatre anys del contracte del seu aprenentatge en les feines, si ho considerés aleshores necessari i a l'aprenent capaç...

De tota manera hi ha una trista nota marginal: "ofegat en el mar amb el seu mestre el 29 de setembre de 1638".

Les biografies donen una escadussera llum sobre les experiències individuals en aquest període. Edward Coxere, que tenia un padastre sabater a Dover, fou enviat a França per aprendre l'idioma l'any 1647 quan tot just tenia 14 anys, objectiu aconseguit en onze mesos vivint amb una família francesa. Posteriorment va ser enviat a Middleburg per aprendre el negoci de boter, però en aquesta ocasió no li va agradar el lloc on va ser destinat i va retornar ràpidament a casa, tot acabant de mariner (Adventures by sea of Edward Coxere; ed. E.H.W. Meyerstein, 1945). Un desastrós aprenentatge de peixater és narrat per Ricard Norwood, fill d'un

cavaller que va acabar al final de la seva vida com a mestre d'escola a Barbados. Originàriament començà d'aprenent d'un mestre de Londres pels volts de 1605; evacuat com a conseqüència d'una plaga, el van enviar al costat d'un mestre parent seu a Oxford (en Suffolk) i durant tot un any no va fer altra cosa que anar i tornar en vaixell a Londres, obtenint "ben poca o gairebé nul·la experiència en navegació", llevat de la capacitat de llegir les taules aritmètiques quan es trobava lliure de servei. Va negar-se a seguir formalment vinculat al seu mestre durant els 7 anys del període que li restaven i va ser empresonat i sols es va poder alliberar quan el mestre topà al seu torn amb la llei; va haver de fer-se càrrec, com era costum en aquestes ocasions, de les despeses del seu manteniment mentre era a la presó i la llibertat li va ser concedida quan una persona determinada va necessitar de fer un viatge a Londres amb vaixell i va pagar els càrrecs a canvi de la travessia; un cop a Londres, es va obrir un nou capítol de la seva vida. (The Journal of Richard Norwood, New York, 1945). Les històries d'aprenents maltractats i fracassats són més aptes per a ser enregistrades que les plenament normals. De tota manera, n'hi ha una d'exitosa, enregistrada per Thomas Tryon, el qual va arribar a Londres com a noi que acabava d'aprendre a llegir i escriure amb tres llires a la seva butxaca i que va contractar-se amb un fabricant de sucre de Bridewell Dock, un "home honest i prudent" de la confessió baptista, que el va tractar amb tota mena de miraments (Some Memoirs of the life of Mr. Thomas Tryon late of London, merchant, written by himself, (1705).

7. Existeix una única investigació històrica sobre aquest tema, realitzada per Joy Dunlop, English Apprenticeship and Child Labour (1912), realitzada amb l'ajut de Sidney i Beatrice Webb, i que mai ha estat reeditada. L'estudi retrocedia fins el període medieval i relacionava el sistema d'aprenentatge amb l'economia i el govern dels municipis, així com amb les fortunes dels rics que miraven de controlar les diverses professions a fi i efecte de salvaguardar la capacitat de subsistència dels membres, especialment quan els canvis econòmics alteraven les economies locals. L'estructura del sistema d'aprenents coincideix amb una societat estable i relativament immòbil i es pot desmembrar amb facilitat

a causa de canvis sobtats i inesperats. El tractament que Dunlop fa del tema cobreix també la pràctica moderna de l'exploració del treball dels nens en la indústria manufacturada (els nens també havien estat realment explotats durant la vigència del sistema d'aprenents pobres propi del període preindustrial); dins d'aquesta perspectiva, quant a aquest primer període acaba amb un capítol dedicat a la "decadència del sistema d'aprenents". Hom presenta una trista imatge dels fabricants de mitges i dels esquiladors de llana de Leicestershire, que intentaven protegir-se de la introducció de la maquinària a conseqüència de la consolidació del capitalisme. La impressió general que aquestes imatges i descripcions produeixen és que el naixement de la indústria manufacturera significa la mort del sistema d'aprenents; la realitat, però, és ben diferent: els últims vestigis del sistema no desapareixen fins la dècada de 1980. Tal vegada fora més correcte dir que a la fi del segle XVII es produí una decadència del sistema d'aprenentatge dels oficis manuals, malgrat que el tema s'ha estudiat normalment de forma genèrica sense establir els trets característics propis de les poblacions o zones concrets. Tanmateix, el sistema continuà utilitzant-se en zones o camps nous durant el segle XVIII, i, per tant, hom no pot negligir-lo. Actualment, un cop els historiadors han modificat alguns dels períodes que tradicionalment utilitzaven, s'obre un nou context per a la investigació. (Vegi's per exemple, Geoffrey Holmes, Augustan England, Professions, state and society 1680-1730, 1982; també Keith Wrightson, English Society 1580-1680, 1982).

8. L'auge comercial, la renovació urbana i la consolidació professional s'enfrontaren a la desintegració de l'antiga estructura rural minada per l'agricultura dels interessos dels terratinents i l'increment de la població. Malgrat tot, l'estructura tradicional d'aprenents dels oficis no es desintegrà de forma idèntica a les ciutats, i en alguns casos, particularment en els comtats depenents d'una regió, es desenvolupà vers noves direccions. Les noves exigències de l'agricultura o de la creixent classe benestant ajudaren a transformar els oficis simples en ocupacions menys conegudes i més complexes a mesura que s'anaven desenvolupant les noves arts decoratives per tal de decorar les cases

georgianes. La base dels nous desenvolupaments fou el sistema tradicional d'aprenentatge, que afavorí els oficis que podien satisfer les noves exigències. "L'artesà, cal que ho recordeu, era sobretot i principalment un home hàbil amb les mans, tot sovint extremadament hàbil en acabar els seus set anys d'aprenentatge; es tractava, al cap i a la fi, d'un ensinistrament dues vegades més llarg que el d'un modern estudiant universitari".

L'existència de sortides professionals i estímuls per a aquests tipus d'ocupacions a l'Anglaterra del segle XVIII significà que "l'artesà anglès es relacionava amb totes les qualitats de destresa i inventiva personal que avui dia associem amb els japonesos" (en fer aquestes observacions he utilitzat un article que segueix les pautes de la història local, sorgit de l'única Escola d'història local anglesa, la de la Universitat de Leicester; l'autor és Alan Everitt, "County and Town: patens of regional evolution in England", Transactions of the Royal Historical Society, 5ª sèrie, 29, 1979).

Una de les idees que hem d'esbandir de les nostres ments és aquella que afirma que l'artesà és "essencialment una figura preindustrial i rural" un pintoresc supervivent, gairebé un anacronisme, arribat a l'època de la Revolució industrial". La realitat és molt més complexa i molt més interessant. El professor Everitt ha estudiat l'evolució en cinc ciutats provincianes, la majoria d'elles comtats, i concretament a una d'elles, cap de partit d'un comtat de l'interior, Northamptonshire. Les llistes de l'exèrcit de 1777, el més important cens ocupacional d'un comtat en aquest període, registren la professió d'unes 12.000 persones. Unes 80 eren professions pròpies d'artesans rurals tradicionals, la qual cosa, significaven en conjunt el 90% de l'artesanía rural. La resta es trobava a les ciutats, on els artesans constituïen una propodció creixent de la població urbana. La població de Northampton, cap de comtat, es va duplicar entre els segles XVI i XVIII, però el nombre de nois que es contractà d'aprenents es va triplicar. En un temps en què les condicions d'empleament no eren gens fàcils, els mestres acollien i contractaven aprenents per tal que la destresa i la iniciativa es canalitzessin dins l'estructura artesanal. A finals del segle XVIII la meitat de

la població enregistrada dels comtats eren artesans, i superaven en 3 o 4 cops el nombre de treballadors no qualificats, inclosos els servents domèstics i eren 4 cops més nombrosos que els botiguers "al detall", tot i que aquests s'havien incrementat notablement. "Des d'un punt de vista real, els tallers artesanals eren el distintiu del nucli hannoverià" i potser la frase "una relació de botiguers", que certament és anterior a la Revolució Francesa, es refereix no tant al comerç al detall com als tallers, la qual cosa portava al seu torn a la "fàbrica del món". Per tant no és solament la continuació dels oficis tradicionals allò que es qüestionava, sinó un "procés gradual però ininterromput d'evolució dels oficis, amb notables característiques en aquest període, "d'adaptabilitat i d'inventiva". A finals del segle sorgiren molts diversos oficis a causa de la disgregació dels oficis anteriors o bé per "l'ampliació d'aquests cap a noves especialitats". Amb una població de 6000 habitants, Northampton, tenia 62 tallers. Un altre poble, Shrewsbury, (la capital de Shropshire, no la població de Sheffield), tenia manobres, ganiveters, llauners, soldats, fabricants de bombes, fabricants de dalles, armers, pulidors d'armes de foc, serrallers, fabricants d'agulles i fabricants de claus, com a artesans establerts relacionats amb el metall.

Altres oficis es relacionaven més directament amb regions rurals de l'interior, raó per la qual les poblacions que més es desenvoluparen esdevingueren caps de comtat, normalment centrícament situades i amb un centre administratiu desenvolupat. Entre els oficis que es ramificaren en sectors augmentaren el nivell cultural a partir de l'auge de la ciència i el, desenvolupament de la medicina, trobem un llauner que es transformà en fabricant de braguers encomenats pels metges, un fabricant d'escales que esdevingué agrimensor, un constructor de molins, Thomas Yeoman de Northampton, que fabricava tota classe de bombes, telescopis, instruments matemàtics i moltíssimes altres coses, membre de la Royal Society i fundador de la Royal Society of Arts.

9. Els impostos que calia pagar per les guerres franceses permeten comptar amb registres detallats del sistema d'aprenents durant el XVIII, i que ens diuen que les remuneracions es pagaven en funció d'una llei de 1709, que entrà en vigor l'1 de maig del 1710. Les primes de 6 penics per lliura (per a remuneracions de 50 lliures o menys) i d'un xilins per lliura (per a guanys superiors) significaven una quantitat important, però garantitzaven el registre. La forma de calcular les primes menors se sap per una anotació casual, en la que menjar i allotjament es fixaven en 4 lliures l'any; a més calia afegir, més o menys, una guinea, però això no era aplicable als comerciants pobres. Dos registres recentment publicats en Warwickshire i Wiltshire assenyalen les obligacions del mestre en 1730.

"L'esmentat Samuel Slade per i en consideració de la suma de 12 lliures i 12 xilins lliurada per James Prior germà seu, com aquí es manifesta, declara que ensenyarà i instruirà a l'esmentat aprenent en l'ofici de sabater que ell coneix. Declara també que farà o procurarà que es faci de la millor manera possible, oferint-li tota mena de facilitats quant a la provisió suficient de menjar, beguda i higiene; satisfarà també les necessitats bàsiques durant l'esmentat període i a la fi del contracte li proporcionarà un nou equip de vestits a més del joc d'eines. L'esmentat James Prior ha de fer-se càrrec de la meitat de les despeses de medicaments i atenció mèdica causades per la verola".

Sembla que alguns mestres de Wiltshire tenien més de 2 aprenents al mateix temps. Les característiques familiars tot sovint poden fer-se retrospectivament, així com les ocupacions triades als diferents nivells, a partir de les entrades que figuren al registre.

El mestre de Box col·locà al seu fill d'aprenent amb un pastisser de la ciutat l'any 1729 per 10 lliures. Un capellà de Malborough cedí el seu primogènit en qualitat d'aprenent a un carnisser de Revicer, per 40 lliures, l'any 1712, i un altre de més jove a un farmacèutic d'Oxford, per, en aquest cas, 30 lliures, l'any 1713. Malauradament, manquen dades dels anys següents, particularment sobre l'ocupació dels pares. (Wiltshire Apprentices and their Masters 1710-1769, ed. C. Dale, Wiltshire Archaeological and Natural History society Records Branch, vol. XVII, 1961).

La situació és diferent a Birmingham, on la indústria d'armes

petites era ja a meitats de segle una part de l'indústria metal·lúrgica especialitzada.

Una investigació dels mestres fabricants d'escopetes evidencia tota una sèrie d'aprenentatges successius de Warwickshire. Robert Willoughby contractà 5 entre 1742 i 1757, sempre per períodes de 7 anys: els dos primers per una prima de 10 lliures, i els 3 següents de 20 lliures. Thomas Lane contractà 5, un per any, de 1719 a 1724, per un període de 7 anys i una prima de 1 a 1.10 xílings. En el punt més baix de l'escala, els fills dels pobres eren contractats pels capataços per una suma nominal per treballar als oficis més vils, com era habitual en el cas dels fabricans de claus. John Hands, de Kings Norton, fabricant de claus, contractà 3 entre 1719 i 1724, per períodes de 7 anys, amb una remuneració de 1 a 1.10 lliures. Però l'indicador més clar de l'aprenentatge per a pobres el trobem en la clàusula "fins els 21 anys"; aquest fou el destí d'Elisabeth Pridgett lligada en 1735 a un forjador de canons de Birmingham. Això no obstant, aquest aspecte està més lligat a la tecnologia que suprimia els infants i joves que amb l'instrucció tècnica. (Warwickshire Apprentices and their Masters. 1710- 1760, ed. K.J. Smith, Dugdale Society XXIX, 1975).

10. L'aprenentatge ha estat negligit pels historiadors de l'educació, sobretot en relació als períodes posteriors als segles XVI i XVII. Un intent de copsar la situació del XVIII a partir de les veus del Dictionnary of National Bibliography, en un dels pocs estudis del període, està viciat pel resultat negatiu a l'hora de considerar l'aprenentatge. Només es registren com a cults i instruïts aquells que han rebut instrucció universitària. Els "no instruïts" són persones que comptaven dins la societat del segle XVIII: mariners, soldats, cirugians, arquitectes, pintors, gravadors, inventors, científics, topògrafs, antiquaris, editors, venedors de llibres, homes relacionats amb els negocis, les assegurances, per no fer esment dels artesans (J. Simon, "Private schools in 18th century England a critique of Hans", History of Education, vol. 8, 1979). El capítol que s'ocupa del segle XVIII en el llibre de text més recent porta el subtítol de: "el decreixent interès

pels estudis clàssics", el desenvolupament de les escoles secundàries no clàssiques, i de les "acadèmies divergents". L'aprenentatge dels oficis no supera mai el nivell de la menció, tot i que el llibre està escrit per un historiador del període i no per un especialista en educació desorientat. (R. O'Day, Education and Society 1500-1800. The social Foundations of education in early modern Britain, 1982.) Un títol d'aquest tipus sembla que prometi molt més, però "les idees sociològiques fan que es fixi l'atenció en les escoles i universitats, poc considerables pels historiadors de l'educació durant la darrera època (i potser des d'abans), tot i que ja era insuficient el tractament de les més antigues institucions educatives.

Traducció: Rafael Grasa